

K vymezení práv a povinností advokáta

Ilena SCHELLEOVÁ

V lednu 1994 se v Praze konala II. celostátní konference advokátů, která se zabývala řadou organizačních otázek. V rámci přijatých dokumentů byly nově formulovány, resp. upřesněny základní práva, a povinnosti advokátů a tak tyto otázky více přizpůsobeny obdobné úpravě v řadě vyspělých evropských států. Pokusíme se na základě na konferenci přijatých dokumentů v návaznosti na zákon o advokacii a Kodex chování advokátů Evropských společenství sumarizovat.

Každý advokát, poté co byl zapsán do seznamu advokátů, získává oprávnění vykonávat advokacii na celém území České republiky. Dnem zápisu vzniká advokátovi celá řada práv a povinností stanovených zákonem a stavovskými předpisy.

Ve společnosti, v níž jedním z nejdůležitějších principů je respekt k právům, má advokát zvláštní postavení. Jeho úlohou není jen v rámci zákona důsledně provádět to, k čemu byl pověřen, ale i sloužit zájmu spravedlnosti, stejně jako zájmu těch, jejichž práva a svobody mu byly v důvěře svěřeny k obhajobě. Je tedy jeho povinností nejen prosazovat věc klienta, ale také být jeho rádcem. Funkce, kterou má advokát plnit, na něj proto klade řadu právních a morálních povinností, které se někdy zdánlivě dostávají do vzájemného rozporu. Jedná se o povinnosti ke klientovi, k soudům a jiným orgánům, před kterými advokát přednáší věc svého klienta nebo před nimiž za něj jedná, k advokátnímu stavu obecně a ke každému z jeho příslušníků, zvláště k veřejnosti, pro níž je existence tohoto svobodného a nezávislého povolání, které spojuje respekt k pravidlům vytvořeným stavem samým, základním prostředkem ochrany lidských práv proti síle státu a dalších zájmů společnosti. Množství povinností, které je na advokáta kladeno, vyvolává nezbytnost nezávislosti advokáta na dalších vlivech, zvláště pak na takových, které by mohly vyplývat z jeho osobních zájmů či vnitřního tlaku. Na takovou nezávislost je při výkonu spravedlnosti nezbytné se spolehnout stejně jako na nestrannost soudce. Advokát je proto povinen vyhýbat se možným zásahům do své nezávislosti a musí usilovat o to, aby neslevoval ze svých profesionálních měřítek jen proto, aby uspokojil svého klienta, soud nebo třetí osobu. Takováto nezávislost je stejně významná v nesporných věcech jako v soudních sporech. Rada poskytnutá advokátem klientovi nemá žádnou hodnotu, byla-li poskytnuta pouze pro uspokojení osobních zájmů nebo jako reakce na tlak

zvnějšku. Vztahy důvěry mohou existovat pouze tehdy, je-li čest, poctivost a osobní integrita advokáta mimo jakékoli pochybnosti. Pro advokáta jsou tyto tradiční činnosti jeho stavovskými povinnostmi. Advokát musí vždy jednat v zájmu klienta a dávat tomuto zájmu přednost před zájmy ostatních příslušníků advokátního stavu. Tím nejsou dotčena ustanovení právních předpisů a pravidel profesionálního chování. Každý advokát je při své činnosti především vázán ústavou, zákony a dalšími obecně závaznými předpisy a v jejich mezích příkazy zastupovaného. Advokát je od toho, aby chránil práva a oprávněné zájmy svého klienta, přitom musí jednat čestně a svědomitě, důsledně využívat všechny zákonné prostředky, uplatňovat vše, co podle svého přesvědčení a příkazu klienta pokládá za prospěšné.

Advokát musí dodržovat nejen právní normy jež jsou součástí našeho právního řádu, ale i celou řadu norem etických, které však bohužel zatím nebyly písemně formulovány. Jediné co v tomto směru bylo učiněno bylo převzetí a publikování evropských etických pravidel pro výkon povolání advokáta tak, jak byla vydána Radou evropských advokátních komor (CCBE) se sídlem v Bruselu, avšak závaznost těchto pravidel se vztahuje pouze na případy, v nichž činnost advokáta přesahuje hranice naší země do těch evropských zemí, které jsou těmito pravidly rovněž vázány. Pro vnitřní vztahy na území našeho státu bylo dodržování těchto pravidel pouze doporučeno, a to pokud nejsou v rozporu s naším dosavadním právním řádem. V tomto směru jsou totiž ještě určité rozdíly, jako například přípustnost či nepřípustnost výsledkového honoráře. II. celostátní konference České advokacie v lednu 1994 tento nedostatek alespoň částečně odstranila přijetím nového organizačního řádu, do něhož byla pojata alespoň základní etická pravidla výkonu advokacie.

Základním předpokladem výkonu advokátní činnosti je nezávislost advokáta. Bez ní nelze advokacii vůbec vykonávat. Advokát existenčně závislý na jakémkoli státním orgánu, ať už je to ministerstvo spravedlnosti, soud nebo živnostenský úřad nebo na jakékoli politické straně, není totiž vůbec schopen účinně zastávat oprávněné individuální zájmy svých klientů, které pochopitelně mohou být a často jsou v rozporu s obecnými zájmy státu anebo státní politiky. Jak bylo konstatováno na zmíněné II. celostátní konferenci České advokacie, „nezávislost advokáta při poskytování právních služeb všechny demokratické státy důsledně respektují a všechny mezinárodní advokátní organizace ji také pečlivě střeží, ať už tím, že do svých řad vůbec nepřipouštějí advokáty ze zemí, kde není jejich nezávislost zákonem zaručena, nebo tím, že po celém světě, zejména často v rozvojových zemích, protestují proti všem případům, kde nezávislost advokáta byla ze strany státní nebo politické moci porušena nebo jen ohrožena“.

Požadavek nezávislosti advokáta však je třeba vhodně skloubit s požadavkem ochrany individuálních práv třetích osob. Důležitým předpokladem pro realizaci těchto požadavků je vytvoření jediné samosprávné stavovské organizace advokátů s povinným členstvím, na níž stát přenáší řadu svých obecných pravomocí (udělování a odnímání povolení k výkonu povolání, dohled nad kvalifikací k výkonu povolání, dohled nad praktickým výkonem povolání spojený s kárnou pravomocí apod.), při-

čemž si vyhrazuje v nezbytné míře potřebný dozor nad činností takové organizace a ingerenci do výkonu některých na ni přenesených pravomocí. Opět jak bylo konstatováno na II. celostátní konferenci „*takto konstruovaná samosprávná organizace není ovšem zdaleka nějakým spolkem pro prosazování a podporu podnikatelských zájmů svých členů, nýbrž veřejnoprávní institucí, která má své pevné místo v širším systému orgánů státní správy. Takové samosprávné veřejnoprávní instituce existují ve všech demokratických státech Evropy, ať už ve smyslu samosprávy územní nebo stavovské. U stavovské samosprávy vzniká zajisté otázka, kterým stavům takovou samosprávu udělit a kterým ji odeprít. Tato otázka se všude v Evropě řeší s přihlédnutím k požadavku nezávislosti, který je kladen na to či ono povolání nebo stav. Advokacii v žádném z evropských demokratických států veřejnoprávní stavovská samospráva, právě s ohledem na absolutní nezbytnost nezávislosti advokáta, odeprána nebyla.*“

Při rozvíjení této myšlenky se budeme i dále přidržovat myšlenek pronesených na II. celostátní konferenci. Nezávislost advokáta musí ovšem být z hlediska požadavku na ochranu individuálních práv třetích osob vykoupena celou řadou omezení, kterým se advokát při výkonu své činnosti ve srovnání s jinými podnikateli podrobí. Tato omezení spočívají především v širší právní odpovědnosti vůči klientovi (neomezená odpovědnost celým majetkem), v absolutní věrnosti klientovi, včetně povinnosti mlčenlivosti (advokát nesmí využít informací, jež získá od klienta, pro své další podnikání bez jeho souhlasu), v nemožnosti používat všech soutěžních prostředků, kterých běžně používají jiní podnikatelé (např. v zájmu spotřebitele omezená možnost reklamy) a v neposlední řadě také v tom, že advokát nesmí podnikat v žádném jiném oboru, který by byl neslučitelný s nezávislým poskytováním právních služeb (tedy v žádném oboru, kde by mohlo docházet ke střetu zájmů s jeho potencionálními klienty).

Koncepce veřejnoprávní stavovské organizace advokátů přináší demokratickému státu vedle záruky nezávislosti advokáta ještě jednu další výhodu, kterou demokratické evropské kontinentální státy bez výjimky využívají. Tyto demokratické státy vesměs od dávných dob uznávají svou povinnost poskytovat právní ochranu každému, kdo se zdržuje na jejich území. Takovou právní ochranu nemohou ovšem poskytovat samotné státní instituce (soud, státní návladní, orgány státní správy apod.), protože tyto instituce o právech osob samy rozhodují nebo se rozhodování na straně státu zúčastňují. Měl-li by tedy stát splnit svou povinnost právní ochrany, např. obviněného, účastníka občanskoprávního řízení, žadatele o azyl, apod., musel by se snažit o vytvoření nějaké na sobě nezávislé instituce, která by se praktického plnění této jeho povinnosti ujala. To je ovšem nejen organizačně nesmírně obtížné, ale i rozpočtově velice nákladné. K tomuto řešení se uchýlily pouze některé skandinávské státy, a to pouze v těch svých odlehlých oblastech, kde není dostatek advokátů a kde je zejména zapotřebí zajistit ochranu tam žijící menšiny (Sámové, Laponci). Jinak je při existenci veřejnoprávních samosprávných stavovských organizací advokátů situace pro demokratické kontinentální státy uaprosto jednoduchá.

Tradičně totiž pověřují plněním úkolů právní ochrany všech potřebných (ať už ne-majetných, nebo těch, kteří si sami zajistit právní ochranu nejsou z nejrůznějších důvodů schopni) místně a věcně způsobilé členy advokátních organizací, kterým za to poskytují tou či onou formou určitou finanční kompenzaci tak, jak to odpovídá systému tržního hospodářství. Toto řešení elegantně splňuje jak požadavek nezávislosti zástupce, tak i šetrného vynakládání erárních prostředků. Ve svých důsledcích však toto řešení znamená další významné omezení advokáta jako podnikatele. Advokát je totiž povinen ke státnímu objednavci poskytnout právní službu za podmínky, které si stát sám pevně stanoví.

Tento evropsky načrtnutý projekt veřejnoprávní stavovské samosprávné advokacie nemůže ovšem fungovat bez povinného členství. Jak již bylo zdůrazněno, advokát má víc práv než jiný podnikatel ve smyslu své nezávislosti (kontroluje ho jeho stavovská organizace a nikoli obecný státní orgán), což je velice cenná hodnota mravní i právní: ale musí snášet jiná výrazná omezení svých podnikatelských aktivit, což mu pochopitelně ve srovnání s jinými podnikateli přináší ekonomické ztráty. Tolik tedy výtah z některých myšlenek přednesených na II. celostátní konferenci České advokacie v lednu 1994 k problému nezávislosti.

Základní povinností advokáta je chránit a prosazovat práva klienta a jeho oprávněné zájmy a řídit se jeho pokyny, nejsou-li v rozporu se zákonem nebo stavovskými předpisy. Toto obecné pravidlo se tedy upřesňuje výslovným odkazem na stavovské předpisy. Těmi se rozumí nejen organizační řád, volební řád a kárný řád, jejichž vydání výslovně předpokládá ustanovení § 37 písm. b) zákona o advokacii či zkušební řád, předvídaný ustanovením § 38 odst. 2 písm. b) zákona, ale též další stavovské předpisy přijaté celostátní konferencí dle § 37 písm. h) zákona o advokacii či představenstvem dle § 38 odst. 1 písm. d), odst. 2 písm. f), h) a i) zákona o advokacii a dle § 50 odst. 2 organizačního řádu.

Advokát při výkonu advokacie postupuje tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu. Za tím účelem je povinen dodržovat též pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže stanovená Komorou. Advokátovi je tímto ustanovením stanovena obecná povinnost dbát o zachování důstojnosti advokátního stavu. Tuto obecnou povinnost nutno aplikovat na vztahy advokáta, které se přímo či nepřímo týkají osob vně advokacie, ať již jde o klienty, protistrany, justiční a jiné orgány nebo o nezainteresované osoby.

I když Listina základních práv a svobod dává každému občanovi právo na poskytnutí právní pomoci, zákon o advokacii umožňuje advokátovi ve výjimečných případech poskytnutí právní pomoci odeprít, samozřejmě pokud nebyl k jejímu poskytnutí ustanoven (viz § 38 až 40 trestního řádu a § 30 občanského soudního řádu) nebo Komorou určen. Ten komu bylo poskytnutí právní pomoci odmítnuto, může ovšem požádat Komoru, aby mu advokáta určila.

Zákon o advokacii nejenže ve výjimečných případech umožňuje advokátovi odmítnout poskytnutí právní pomoci, ale zároveň stanovuje, kdy je advokát dokonce povinen toto učinit. Jedná se o tři okruhy důvodů:

1. jestliže ve věci poskytl právní pomoc jinému, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o právní pomoc žádá,
2. protistranu zastupuje advokát, s nímž vykonává advokacii společně,
3. projednání věci se zúčastnily osoby blízké advokacii (pojem blízké osoby vymezuje § 421 a násl. občanského zákoníku).

Ustanovení v §§ 14 a 17 zákona o advokacii je ještě rozvedeno v organizačním řádu. Podle toho je advokát povinen odmítnout poskytnutí právní pomoci, pokud by jejím poskytnutím došlo k narušení důvěry, kterou mu věnoval jiný klient, nebo pokud by informace, které advokát má o záležitostech jiného klienta, mohly novému klientovi přinést neoprávněný prospěch.

Odmítnout poskytnutí právní pomoci musí advokát i v těch případech, je-li vytižen tak, že by poskytnutím právní pomoci v další věci byly ohroženy zájmy některého z klientů.

Advokát je konečně povinen odmítnout poskytnutí právní pomoci ve věci, kterou není pro nedostatek zkušeností nebo speciálních znalostí po odborné stránce schopen sám, případně ve spolupráci s jiným advokátem řádně vyřídit.

Zákon dále umožňuje i ve výjimečných případech odstoupit již od uzavřené smlouvy o právní pomoci.

Advokát tedy může odstoupit od smlouvy o poskytnutí právní pomoci tehdy, dojde-li k narušení důvěry mezi ním a klientem, neposkytuje-li klient potřebnou součinnost nebo nesložil-li bez vážného důvodu přiměřenou zálohu na odměnu za poskytnutí právní pomoci. Advokát samozřejmě může odstoupit od smlouvy o poskytnutí právní pomoci vždy i tehdy, jestliže dodatečně zjistí skutečnosti, pro které je ze zákona povinen odmítnout poskytnutí právní pomoci. Zákon však i v těchto případech chrání klienta tím, že ukládá advokátovi povinnost, aby po dobu 15 dnů ode dne, kdy oznámil klientovi odstoupení od smlouvy o poskytnutí právní pomoci, učinil všechny neodkladné úkony. To platí samozřejmě v případě, jestliže klient neucínil sám jiná opatření.

Advokát dále není oprávněn odstoupit od smlouvy o poskytnutí právní pomoci, jestliže je zřejmé, že by klientovi hrozila újma v důsledku toho, že by nebyl schopen včas se domoci právní pomoci jinak. Povinnost odstoupit v případech stanovených zákonem o advokacii nebo stavovskými předpisy tím samozřejmě není dotčena.

Pro profesionální činnost advokáta je zásadní, aby mu jeho klient sdělil to, co nesdělil nikomu jinému. Příjemcem informací by advokát měl být na základě důvěry. Bez jistoty, že bude zachována mlčenlivost, však důvěra existovat nemůže. Zachování mlčenlivosti je proto primárním a základním právem a primární a základní povinností advokáta.

Advokát je proto povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dověděl v souvislosti s výkonem advokacie. Za skutečnosti, o nichž se advokát dověděl v souvislosti s výkonem advokacie se považují též skutečnosti související s poskytováním právní pomoci, o nichž se dověděl při své činnosti pro orgány Komory.

Nebylo-li s klientem dohodnuto jinak, je advokát povinen zavázat povinností mlčenlivosti též jiné osoby, které se podílejí na poskytování právní pomoci, není-li jim taková povinnost uložena zákonem.

Těto povinnosti jej může zprostit pouze klient prohlášením, i v tomto případě je ovšem advokát povinen zachovávat mlčenlivost, pokud je to v zájmu klienta. Mlčenlivost je povinen zachovávat i ten, kdo byl vyškrtnut ze seznamu advokátů, nebo ten, jemuž byl výkon advokacie pozastaven. Tato povinnost se přiměřeně vztahuje i na pracovníky advokáta a pracovníky Komory. V případech zákonem uložené povinnosti překazit spáchání trestného činu tuto povinnost samozřejmě nemá.

Povinností mlčenlivosti nejsou dotčeny:

- a) oprávnění advokáta informovat o stavu věci osobu, kterou pověřuje provedením jednotlivých úkonů právní pomoci a která je sama povinna zachovávat mlčenlivost,
- b) oprávnění sdělovat v rozsahu nezbytném pro řízení skutečnosti soudu nebo jinému obdobnému orgánu, je-li předmětem řízení spor mezi advokátem a klientem nebo právními nástupci klienta,
- c) povinnost advokáta předkládat v nezbytné míře orgánům pověřeným správou daní údaje rozhodné pro stanovení rozsahu jeho daňové povinnosti, i v tom případě je však advokát povinen zachovávat mlčenlivost o povaze právní věci klientem.

Povinností mlčenlivosti se nemůže advokát dovolat v souvislosti s řízením či šetřením podle kárného řádu (§ 37 písm. b) zákona o advokacii) či se smírcím řízením (§ 15).

Advokát je dále povinen bezodkladně informovat klienta o důležitých skutečnostech a seznámit jej s obsahem významnějších obdržných či odeslaných písemností, je rovněž povinen v přiměřené lhůtě zodpovídat dotazy klienta a na požádání mu předat kopie písemností obsažených v příručním spisu. Zahrnutím této povinnosti do organizačního řádu se reaguje na poznatky ze stížností a kárné praxe, z nichž jsou patry nedostatky v komunikaci s klientem. Důraz je přitom kladen především na rychlost informace, a to zejména jde-li o informace významné.

Dojde-li ke kolizi zájmů mezi několika klienty téhož advokáta, je advokát v dané věci povinen vůči všem z nich odstoupit od smlouvy o poskytnutí právní pomoci. Obdobně postupuje, hrozí-li nebezpečí ohrožení nezávislosti advokáta.

Advokát poskytuje právní pomoc zpravidla za odměnu, jejíž výše a způsob jejího určení se řídí ustanoveními vyhlášky ministerstva spravedlnosti České republiky ze dne 19. června 1990 č. 270/1990 Sb. o odměnách advokátů a komerčních právníků za poskytování právní pomoci ve znění vyhlášky č. 573/1990 Sb.

Odměňují se jednotlivé úkony právní pomoci, úplné vyřízení věci anebo poskytování právní pomoci v určitém rozsahu po určitou dobu. V odměně je zahrnuta i úhrada za administrativní a jiné práce provedené v souvislosti s poskytováním právní pomoci.

Při uzavírání smlouvy o poskytnutí právní pomoci se může advokát dohodnout s klientem jednak na druhu smluvní odměny, jednak na případném snížení nebo zvýšení základní sazby hodinové odměny nebo na výši paušální či podílové odměny. Bezplatně může advokát poskytovat právní pomoc jen tehdy, jde-li o jednoduchou informativní poradu nebo se souhlasem představenstva České advokátní komory.

Výše smluvní odměny se určuje buď podle počtu hodin účelně vynaložených k vyřízení věci a hodinové sazby (hodinová odměna), nebo paušální částkou (paušální odměna), případně podílem na hodnotě věci (podílová odměna). Způsoby určení odměny mohou být i kombinované. Vyhláška dále stanovuje, že smluvní odměna nesmí činit méně, než by činila mimosmluvní odměna v téže věci.

Platná právní úprava rovněž umožňuje advokátovi, aby se s klientem dohodl na snížení základní sazby hodinové odměny až na polovinu. Rovněž může dojít k jejímu zvýšení, a to až na trojnásobek, v případě, že jde o věc mimořádně obtížnou nebo je-li k jejímu vyřízení nutné použít cizího práva nebo cizího jazyka.

Při poskytování jednoduché právní rady lze dohodnout základní sazbu hodinové odměny dělenou na započaté čtvrt hodiny. V případě, že se advokát s klientem dohodne na hodinové odměně, je povinen ho informovat o předpokládaném rozsahu prací a upozornit jej předem písemně na podstatné překročení původně předpokládaného rozsahu. Při vyúčtování je advokát povinen předložit klientovi časovou specifikaci práce.

Paušální odměna může být sjednána jednak za úplné vyřízení věci nebo souboru věcí, jednak při poskytování právní pomoci v určitém časovém období po neurčitou dobu. Výše paušální odměny se určí se zřetelem k předpokládané věcné a časové náročnosti práce a k základní sazbě hodinové odměny.

Neposkytuje-li advokát právní pomoc až do úplného vyřízení věci nebo souboru věcí, anebo neposkytuje-li ji po celou dobu sjednaného období, přísluší mu poměrná část sjednané paušální odměny.

Podílová odměna může být dohodnuta ve formě podílu na hodnotě věci, která je předmětem řízení před soudem nebo jiným orgánem, je-li výsledek tohoto řízení podle okolností případu značně nejistý. Podílová odměna však nesmí přesáhnout 20 % hodnoty věci. Advokát má však právo na sjednanou podílovou odměnu jen za předpokladu, že klient, s nímž se dohodl na poskytnutí právní pomoci za tuto odměnu, měl plný úspěch ve věci. Skončí-li řízení jen částečným úspěchem klienta, má advokát právo na mimosmluvní odměnu ve výši stanovené podle míry úspěchu ve věci. Neměl-li klient ani částečný úspěch ve věci, může od něj advokát požadovat jen úhradu hotových výdajů.

Výše mimosmluvní odměny se stanoví podle hodnoty nebo druhu věci a podle počtu úkonů právní pomoci, které advokát ve věci vykonal. Citovaná vyhláška ministerstva spravedlnosti České republiky přesně vymezuje ve svém § 16, za které úkony právní pomoci náleží advokátovi odměna:

1. první porada s klientem, včetně převzetí a přípravy zastoupení nebo obhajoby,
2. další porada s klientem přesahující jednu hodinu,

3. písemné podání soudu nebo jinému orgánu, týkající se věci samé,
4. účast při vyšetřovacím úkonu, při seznámení s výsledky vyšetřování, popřípadě vyhledávání, při objasňování přestupků, a na jednání před soudem nebo jiným orgánem, a to každé započaté dvě hodiny,
5. sepsání právního rozboru věci,
6. jednání s protistranou a to každé započaté dvě hodiny,
7. návrh na předběžné opatření, dojde-li k němu před zahájením řízení, odvolání proti rozhodnutí o předběžném opatření, návrh na obnovu řízení, odvolání, popřípadě stížnost proti rozhodnutí o návrhu na obnovu řízení, podnět podání stížnosti pro porušení zákona,
8. sepsání listiny o právním úkonu.

Odměna ve výši jedné poloviny náleží za každý z těchto úkonů právní pomoci:

1. návrh na předběžné opatření, dojde-li k němu po zahájení řízení, návrh na zajištění důkazů nebo dědictví,
2. návrh na opravu odůvodnění rozhodnutí, na odstranění následků zmeškání a na změnu rozhodnutí ve splátkách,
3. odvolání proti rozhodnutí, pokud nejde o rozhodnutí ve věci samé, a vyjádření k odvolání,
4. návrhy a stížnosti ve věcech, ve kterých se rozhoduje ve veřejném zasedání, s výjimkou návrhu na obnovu řízení,
5. účast při veřejném zasedání, nejde-li o odvolání nebo obnovu řízení,
6. a jde-li o výkon rozhodnutí, převzetí a přípravu zastoupení, návrh na zahájení řízení, vyjádření k tomuto návrhu, zastupování při jednání, odvolání proti rozhodnutí a vyjádření k odvolání.

Za úkony právní pomoci, které nejsou ve vyhlášce taxativně uvedeny, uáleží odměna jako za úkony, jimž jsou svou povahou a účelem nejbližší.

Advokát má vedle nároku na odměnu také nárok na náhradu hotových výdajů účelně vynaložených v souvislosti s poskytováním právní pomoci, zejména na soudní a jiné poplatky, cestovní výdaje, poštovné, hovorné, znalecké posudky, překlady a opisy, rovněž tak za promeškaný čas.

Citovaná vyhláška rovněž umožňuje advokátovi se dohodnout s klientem, který je devizový cizinec, na takovém způsobu a výši odměny, která je obvyklá ve státě jeho bydliště nebo sídla, anebo jaká je obvykle požadována za obdobné právní služby v cizině. Je-li předmětem řízení nárok na zaplacení v cizí měně a nebrání-li tomu zvláštní předpisy, může být odměna advokáta sjednána i v této měně.

Byl-li advokát ustanoven, hrađí jeho odměnu stát.

Za podmínek stanovených zvláštními předpisy mají občané, u nichž je to odůvodněno jejich majetkovými poměry, právo na poskytnutí právní pomoci za sníženou odměnu nebo bezplatně.

Advokát v případě, že klientovi způsobí svým výkonem advokacie škodu, za tuto škodu odpovídá. Je rovněž odpovědný za škodu, kterou způsobí výkonem advokacie jeho zástupce nebo jeho pracovník. Případná odpovědnost těchto osob podle pracovníprávních předpisů tím není dotčena. Advokát se ovšem této odpovědnosti za škodu může zprostit, prokáže-li, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na něm požadovat.

Každý advokát před zahájením výkonu advokacie je povinen uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem advokacie. Pokud advokát zaměstnává pracovníky, je povinen uzavřít rovněž smlouvu o pojištění své odpovědnosti za škodu vzniklou pracovníkům při plnění pracovních povinností nebo v přímé souvislosti s nimi, za kterou advokát odpovídá podle zákonníku práce.

Než advokát převezme zastoupení klienta, jehož předtím zastupoval jiný advokát, je povinen přesvědčit se o řádném ukončení předchozího zastoupení.

K žádosti nového zástupce nebo klienta zašle advokát, jehož zmocnění k zastupování zaniklo, novému zástupci nebo klientovi bez zbytečného odkladu veškeré písemnosti, kterých je zapotřebí k dalšímu vedení věci.

Organizační řád rovněž kodifikuje tradičně respektovaná pravidla profesionální etiky, jehož cílem je zamezit vzniku situací, v nichž by bylo možno zneužít přechodného nerovnovážného postavení stran způsobeného nepřítomností kvalifikovaného zástupce jedné z nich. Je-li totiž osoba, s níž advokát z pověření klienta jedná, zastoupena jiným advokátem, může s ní advokát jednat pouze prostřednictvím jejího zástupce. Hrozí-li v případě takového postupu závažné nebezpečí z prodlení, může advokát s touto osobou jednat v nezbytné míře i přímo, je však povinen o tom jejího zástupce bez zbytečného odkladu vyrozumět.

V organizačním řádu se dále zakotvují základní pravidla vztahů při substituci. Povinnosti se přitom ukládají jak substituentovi, tak i substitutovi.

Je-li tedy právní pomoc poskytována prostřednictvím jiného advokáta (substituta), odpovídá za její řádné poskytnutí klientovi advokát, který substituta pověřil (substituent). Odpovědnost substituenta za řádné poskytnutí právní pomoci tím není dotčena.

Překročení pokynů uvedených v žádosti o substituci projedná substitut předem se substituentem. Bez takového projednání může substitut učinit jen úkony, jež nenesou odkladu.

Substitut je povinen řádně a včas informovat substituta o dané věci.

Substitut je povinen bez zbytečného odkladu po splnění substitučního pokynu podat substituentovi písemnou zprávu o výsledku a způsobu vyřízení věci. Písemné zprávy není zapotřebí, vykonávají-li substitut a substituent advokacii společně.

Nemůže-li advokát, jenž obdržel žádost o substituci, substituci zajistit, je povinen to ihned oznámit substituentovi. Hrozí-li nebezpečí z prodlení, je rovněž povinen provést nezbytná opatření k zamezení vzniku nepříznivých následků pro klienta a je-li to možné, též pro substituenta.

Nebylo-li mezi substituentem a substitutem dohodnuto jinak, odpovídá substituent po splnění substitučního pokynu substitutovi za řádné a včasné vyplácení odměny.

V zájmu zachování prestiže advokátského stavu je třeba maximálně zabránit zbytečným sporům mezi advokáty. Proto organizační řád obsahuje ustanovení o povinném smířícím řízení.

Každý advokát je totiž povinen před tím, než proti jinému advokátovi zahájí soudní nebo jiné obdobné řízení, využít smířícího řízení před orgány Komory. To neplatí, je-li alespoň jedním z účastníků sporu, který je předmětem tohoto řízení, třetí osoba.

Účelem smířícího řízení je vést účastníky sporu k jeho vyřešení dohodou. Smířící řízení je zpravidla vedeno před komisí, kterou vyřízením dané věci pověřilo představenstvo Komory. Podrobnosti o průběhu smířícího řízení může stanovit Komora stanoviskovým předpisem.

Až do případného zákonného sloučení Advokátní komory a Komory komerčních právníků je třeba vycházet ze zásady, že advokát ctí obecná pravidla etiky nejen vůči advokátům, ale při zachování vzájemnosti i vůči komerčním právníkům. Proto pokud to zákon nevyklučuje a pokud stejná povinnost bude zakotvena v interních předpisech Komory komerčních právníků, má advokát povinnosti vůči komerčním právníkům stejná jako vůči advokátům.

Advokát má i povinnosti vůči koncipientovi, který je u něho v pracovním poměru. Proto je v organizačním řádu upravena povinnost advokáta spolupůsobit při přípravě koncipienta na budoucí výkon advokátního povolání. Advokát je tedy povinen dohlížet na přípravu koncipienta na výkon advokacie, předávat mu své zkušenosti a vytvářet mu podmínky pro zvyšování odborných vědomostí, zejména umožnit účast na vzdělávacích programech organizovaných Komorou.

Aby byla chráněna práva klienta, je koncipient oprávněn plnit jen úkoly, na něž stačí, a to po přípravě, kterou mu poskytl advokát. Advokát proto svěřuje koncipientovi pouze úkoly přiměřené jeho dosavadním znalostem a zkušenostem a na provedení svěřené věci jej řádně připraví.

Advokát je povinen na žádost svého koncipienta mu vydat potvrzení o délce a průběhu jeho koncipientské praxe.

Organizační řád dále upravuje i některá pravidla vztahu k dalším osobám. Zejména je stanoveno, že advokát vystupuje v řízení vždy korektně. V řízeních, v nichž je jiný účastník zastoupen advokátem, nesmí zejména:

- ohledně věci samé vstupovat bez předchozího vyrozumění zástupce takového jiného účastníka do styku s osobou, která má ve vztahu k dané věci rozhodovat,
- předávat osobě, která má ve vztahu k dané věci rozhodovat, doklady a podklady, pokud se o jejich obsahu v přiměřené době nedozví též zástupce takového jiného účastníka, ledaže zákon takovéto postupy přímo připouští.

Řada advokátů bude zajisté působit i mimo rámec České republiky. V tom případě je pro ně závazný i Kodex chování advokátů Evropských společenství, který byl

přiját představenstvem České advokátní komory v březnu 1992. V Kodexu je zejména uvedeno, že každý advokát působící v jiné členské zemi Evropských společenství se musí informovat o stavovských pravidlech Komory nebo Advokátní společnosti toho státu, ve kterém takto působí. Účelem takto stanovené povinnosti je vyloučit pochybnosti o znalostech konkrétních stavovských předpisů advokátních organizací advokáta, který je v daném státě činný. V dalších částech Kodexu je řešena otázka osobní publicity a reklamy. Kodex zakazuje provádění reklamy a vyhledávání osobní publicity tam, kde to není přípustné. Protože jednotlivé země Evropských společenství mají různý přístup k reklamě, je v Kodexu stanoveno, že činnost ve sféře osobní publicity může být uskutečněna tam, kde je to povoleno, prokáže-li dotčený advokát, že k ní došlo s cílem zaujmout klienta nebo potenciálního klienta, nacházejícího se tam, kde je příslušná činnost povolena, a že její účinek jinde je pouze náhodný.

Důležitým ustanovením je povinnost advokáta převzít jen věc, o níž ví, nebo by měl vědět, že je schopen ji vést sám. Jinak může postupovat jen ve spolupráci s advokátem, který je schopen takovou záležitost vyřídit. V návaznosti na to je stanoveno, že advokát není oprávněn vyloučit vedení věci, jestliže by klient nehl schopen najít dostatečně brzy jinou právní pomoc a mohla mu tak vzniknout újma. Klienta rovněž chrání ustanovení Kodexu, které řeší kolizi zájmů při zastoupení dvou klientů jedním advokátem. Pokud mezi oběma klienty vznikne kolize zájmů, musí advokát přestat jednat za oba klienty. Stejně musí postupovat, hrozí-li nebezpečí narušení důvěry nebo nebezpečí ohrožení nezávislosti advokáta. Při převzetí zastoupení nového klienta je pak advokát povinen odmítnout zastoupení, pokud hrozí nebezpečí porušení důvěry předchozího klienta, nebo pokud informace, které má advokát o záležitostech bývalého klienta, by znamenaly pro nového klienta neoprávněnou výhodu.

Na rozdíl od našeho právního řádu je v Kodexu zakázáno uzavírat „pactum de quota litis“, tedy smlouvu o výsledkovém honoráři. Kodex tedy zakazuje uzavírat smlouvu před konečným rozhodnutím ve věci, pokud se v takovéto smlouvě zavazuje zaplatit advokátovi podíl na výsledku.

Velmi důležité je ustanovení o klientových prostředcích, které musí být spravovány na zvláštním účtu nebo podúčtu v peněžním ústavu označeném způsobem, z něhož je zřejmé, že se jedná o prostředky klienta a nikoli advokáta. Zůstatek na kontech, na nichž jsou klientské prostředky spravovány, nesmí být nikdy nižší, než je souhrn prostředků spravovaných advokátem.

Kodex rovněž stanoví rozsah povinného pojištění advokáta tak, že musí rozumným způsobem kryt rizika, která advokát ve své praxi podstupuje.

Ve vztahu k soudům stanoví Kodex povinnost advokáta zachovávat korektnost při vedení řízení. Tím se zejména rozumí, že advokát nesmí navázat kontakt se soudem, aniž by o tom předtím informoval advokáta protistrany, nesmí předávat soudci dokumenty, pokud je v přiměřené době rovněž nepředá advokátu protistrany, ledaže by takovýto postup dovolovaly příslušné procesní předpisy. Advokát dále nesmí soudu uvádět nepravdivé či zavádějící údaje.

Advokát má i řadu povinností vůči Komoře, které jsou stanoveny ve stavovských předpisech Komory. Jde jednak o předpisy zákonem přímo předvídané, jako například organizační, volební, kárný či zkušební řád, jednak o aktuální potřeby reflektující předpisy vydávané představenstvem na základě ustanovení § 50 odst. 2.

Základní povinnost v tomto směru je tedy povinnost dodržovat stavovské předpisy Komory, pokud mu byly dány na vědomí. U stavovských předpisů se má za to, že byly dány advokátovi na vědomí, byly advokátovi doručeny nebo publikovány v Bulletinu advokacie. Vykonává-li několik advokátů advokacii společně, považuje se stavovský předpis za doručení, byl-li doručen některému z nich. Porušení stavovských předpisů Komory zakládá kárnou odpovědnost advokáta.

Advokát je povinen platit příspěvky na činnost Komory, popřípadě provádět v její prospěch další platby stanovené konferencí, a to v termínech a způsobem určeným představenstvem a na žádost Komory prokázat správnost jejich výpočtu.

Nový organizační řád rozšiřuje příspěvkové povinnosti i na žadatele o zápis do seznamu či účast na zkoušce. Reaguje tím na vysoký počet takovýchto žadatelů a značné náklady spojené se zápisy do seznamu a organizací zkoušek.

Má-li Komora vykonávat dohled nad dodržováním zákona, tarifu a etických pravidel výkonu povolání, které by mohly sloužit jako podklad pro posouzení jejich postupu v klientské věci. Proto advokát je povinen vést spisovou evidenci tak, aby kdykoliv umožnila kontrolu správnosti postupu a vyúčtování a vést účetní evidenci v souladu s obecně závaznými právními předpisy.

Uvedené evidenci a obsah příručního spisu s výjimkou dokumentů předaných oprávněným osobám, je advokát povinen uchovávat po dobu nejméně pěti let, pokud obecně platné právní předpisy nestanoví lhůtu delší. Uvedené doklady je advokát povinen na požádání předložit Komoře.

V případě ukončení nebo delší dobu trvajícího pozastavení výkonu advokacie je advokát povinen

- vyjasnit majetkové poměry ke klientům a ke Komoře, zejména provést účetní závěrku,
- splnit své povinnosti vůči třetím osobám, včetně povinností daňových,
- ustanovit za sebe smlouvou z řad advokátů zástupce, nepodaří-li se mu tak učinit do 14-dnů ode dne, kdy se o ukončení nebo pozastavení výkonu advokacie dozvěděl, je povinen tuto skutečnost ihned oznámit Komoře.

Jde o ustanovení směřující k ochraně práv třetích osob, zejména klientů, soudů či státu. Advokátovi se ukládá především, aby splnil své majetkové povinnosti vůči takovým osobám a aby za sebe ustanovil zástupce.

Brání-li advokátovi ve výkonu advokacie překážka, a není-li možno postupovat podle smlouvy o sdružení, je advokát povinen bez odkladu uzavřít s jiným advokátem smlouvu, kterou jej ustanoví svým zástupcem. Nestane-li se tak, určí zástupce Komora.

Nedohodne-li se zastoupený advokát se zástupcem jinak, přecházejí na zástupce práva a povinnosti zastoupeného advokáta související s poskytováním právní pomoci,

včetně práva nakládat s finančními nebo jinými prostředky do výše zaplacených záloh a úschov.

Při výkonu advokacie je advokát povinen používat označení, z něhož vyplývá, že je advokátem.

Advokát je povinen mít sídlo na území České republiky. To nevylučuje, aby si v souladu s právem zřizoval pohočky, a to případně i v cizích státech.

* * *

S U M M A R Y

On the Delimitation of Rights and Duties of Solicitors

The second conference of solicitors of the whole Czech Republic took place in Prague in January 1994. This conference dealt with many administrative problems. Basic rights and duties of solicitors among other adopted documents were newly formulated or in other words defined with more precision and thus assimilated to analogous regulations in a wide range of developed European countries. We shall try to summarize these issues regarding documents adopted on the conference with respect to the Act on legal profession and the Code of solicitor's behaviour of the European Union.

Each solicitor, after being entered into the register of solicitors, acquires a warrant to conduct the legal profession on the territory of the Czech Republic. Many rights and duties stipulated by law and professional regulations originate on the day on which a solicitor is entered into the register of solicitors.

A solicitor has a special position in a society in which a respect to the law is one of the most remarkable features. A solicitor's tasks are not only to carry out activities in accordance with law but also serve the justice as well as persons whose rights and duties were entrusted in confidence to him to be defended. It is a solicitor's duty to enforce a client's cause and to be his legal advisor at the same time. Tasks which is a solicitor assumed to fulfill put on him many legal and moral duties that can appear to be in an illusory contradiction sometimes, e.g. duties of a solicitor to a client, to a court and to other bodies. A solicitor performs his client's cause before each of those state bodies or he represents his client. The illusory contradiction also contains a solicitor's approach to the profession of solicitors in general as well as to each member of the profession of solicitors and especially to the public. The existence of a solicitor is very important for the public because this independent and free profession that combines respect to rules set by the state is a basic instrument of human rights protection against the power of the state and other interests of the society. Wide scope of duties put on a solicitor compels a necessity of a solicitors independence on various influences especially those that could have arisen from a solicitor's personal interests or any internal pressure. It is necessary to rely on such

independence as well as on impartiality of a judge in the process of defending justice. That is why a solicitor is bound to avoid possible interventions into the sphere of his independence and is pledged to strive for keeping his professional standards only with the purpose of satisfying his client, a court or a third person. Such independence is of the same consequence in non-contentious as well as in contentious matters. A piece of legal advice provided by a solicitor to his client does not bear any value were it bestowed by a solicitor only with the purpose of satisfying his demands or as a reaction evoked by an external pressure. Relations of confidence can exist only on condition that honour, honesty and personal integrity of a solicitor is beyond any doubts whatsoever. These traditional virtues are professional duties for any solicitor. A solicitor is bound to act always on behalf of his client and prefer that interest to any interests of any member of the legal profession. This duty is not in contradiction to legal provisions and professional behaviour rules. Each solicitor is above all bound to respect the Constitution, the Acts and other generally binding regulations in his legal conduct together with a client's orders that are not beyond the legal frame. A solicitor's mission is to protect rights and justified interests of his client and act honestly and conscientiously and consistently employ all legal instruments that he considers to be the best and helpful according to his conviction with respect to his client's wishes.